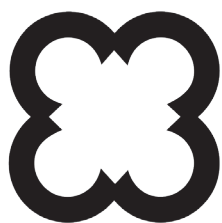

СРПСКА БАШТИНА

ИНСТИТУТ
ЗА СРПСКУ
КУЛТУРУ

Издавач
Институт за српску културу

За издавача
Доц. др Будимир Алексић

Уређивачки одбор
Доц. др Будимир Алексић, Никшић
Академик Зоран Лакић, Подгорица
Академик Проф. др Алексиос Панагопулос, Грчка
Проф. др ГенADIЈ Филипович Коваљов, Вороњез, Русија
Проф. др Ашот Галстјан, Јереван, Јерменија
Доц. др Александр Николаевич Сквозников, Самара, Русија
Др Катина Димитрова, Велико Трново, Република Бугарска
Проф. др Љубомир Милутиновић, Бања Лука
Проф. др Александар Стаматовић, Источно Сарајево
Проф. др Драга Мاستиловић, Источно Сарајево
Проф. др Михаило Шћепановић, Београд
Проф. др Дејан Микавица, Нови Сад
Проф. др Горан Васин, Нови Сад
Проф. др Далибор Елезовић, Косовска Митровица
Проф. др Мирослав Додеровић, Никшић
Доц. др Дмитриј А. Шевченко, Ростов на Дону, Русија
Др Душан Игњатовић, Никшић
Др Миодраг Чизмовић, Никшић
Др Радисав Маројевић, Никшић
Др Васиљ Јововић, Никшић

Главни уредник
Др Никола Маројевић

Гостујући уредник
Доц. др Данијела Тешић Радовановић, Косовска Митровица

Штампа
Арт–Графика, Никшић

Тираж
500

Адреса издавача
Булевар 13. јула 21/3, 81400 Никшић, Црна Гора

Часопис је индексиран у:

Часопис је суфинансиран на конкурсy Министарства културе Црне Горе за 2021. годину.

СРПСКА БАШТИНА

година VI, 2
Никшић
2021

Упутство ауторима

Рукописе (до 60 000 знакова) и приказе (до 12 000 знакова) треба слати у електронској форми (са коришћеним фонтовима) на CD-у на поштанску адресу: Институт за српску културу, Булевар 13. јула 21/3, 81400 Никшић, Црна Гора, или на e-mail: marojevicnikola@gmail.com. Комплетан рукопис садржи: пуно име и презиме аутора, пуни наслов рукописа, комплетан списак коришћене литературе, контакт адресе аутора, сажетак (до 150 ријечи) и 5–10 кључних ријечи на језику аутора и једном од свјетских језика.

Цитате који имају три и више редова треба издвојити у тексту увлачењем са лијеве маргине и за једну величину мањим словима. Наслови наведених књига и периодике треба да буду итализовани, а текстове из периодике и зборника треба означавати двоструким наводницима („“), осим у случају да се ради о наводу унутар навода («»).

При упућивању на литературу и при цитирању треба користити харвардски начин: упуте се налазе у самом тексту, у (облим) заградама, гдје треба навести презиме аутора, годину издања текста и број странице (годину и број странице треба раздвојити двотачком), а затим, у списку литературе навести све податке за библиографску јединицу.

Приложени рукописи не смију бити претходно објављивани у цјелини. Рукописе рецензирају два анонимна рецензента.

Instructions for the authors

Manuscripts (to 60 000 characters) and reviews (to 12 000 characters) should be sent in electronic form (together with the used fonts), on a CD, to the following mailing address: Institut za srpsku kulturu, Bulevar 13 jula 21/3, 81400 Niksic, Crna Gora, or by e-mail to marojevicnikola@gmail.com.

A complete manuscript should contain the author's full name, the full title of the manuscript, a complete list of references, the author's contact details, an abstract (up to 150 words) and 5-10 key words in the author's native language as well as in one of the world languages.

The quotations of or exceeding three lines should be separated from the rest of the text by pulling the left margin in and by a font one size smaller from the rest of the text. The titles of the cited books and periodicals should be italicised and the articles from the periodicals and collections should be placed under double quotations („“), unless in those cases in which there is a quotation within a quotation («»).

While referring to the literature and citing sources the authors should apply Harvard referencing style: referencing should be done in the text itself, inside the (round) brackets in which case one should quote the author's surname, publication year and page number (the year and the page number should not be separated by column). When composing a list of references one should quote all the details for each bibliographical unit.

The submitted manuscripts must not be previously published in full.

The manuscripts are read by two anonymous reviewers.

Садржај**Језик и књижевност**

РАДМИЛО МАРОЛЕВИЋ, Смисао и значај изучавања српског и руског језика у нашим богословијама	9–13
ЉУБОМИР И. МИЛУТИНОВИЋ, Љубомир Зуковић и Вуков <i>Рачун од јуначки њјесама</i>	14–25
СЛАЂАНА АЛЕКСИЋ, Божићна прича Ф. М. Достојевског	26–36
РОСАНДА БАЈОВИЋ, Живот предања о поријеклу Мехмед-паше Соколовића од Гаговића из Пиве	37–74
ДРАГАНА Д. САВИН, Раслојавање језика као предмет истраживања у <i>Облицима</i> Радована Кошуте	75–88
ЖАРКО Б. ВЕЉКОВИЋ, Могу ли речи попут <i>џрегосџодин, џрејунак, џрељубав</i> бити део норме	87–99
ЈЕЛЕНА ЛЕКИЋ/МИЛЕНА КИЋОВИЋ, Улога и значај игара у усвајању страних језика	102–108
РАДОЈЕ В. ШОШКИЋ, <i>Умјетност и доколица</i> Стојана Стива Тешића као алегорија о моралном нихилизму	109–120

Историја и историографија

БУДИМИР АЛЕКСИЋ/ДАЛИБОР ЕЛЕЗОВИЋ, Косовски бој и смрт Мехмед-паше Соколовића	123–128
ЖАРКО ЛЕКОВИЋ, Храм Светог Преображења Христовог на Жабљаку	129–143
БОРБЕ ЂЕКИЋ/ДРАГАНА МИЛИЋ, Суђење и судски систем у Скадру у средњем веку	144–155
ПЕТАР М. ДЕМИЋ, Андрија Демић од Брубнограда (1836–1911)	156–165
СМИЉА ВЛАОВИЋ, Манастир Светог апостола Марка у Подгорици ..	166–183

Политикологија, социологија, комуникаологија

МИЛОЛИЦА М. ШУТОВИЋ, Постмодерни заокрет и „научна индустрија“	187–198
НЕМАЊА РАДОВАНОВИЋ / НИКОЛА ЖИВИЋ, Одрживи развој у стратешким документима Републике Србије и Републике Црне Горе	199–219
ДЕЈАН Д. АНТИЋ / ВЛАДИМИР ПЕТКОВИЋ, Нишка буна (1841) – у радовима Владимира Стојанчевића објављеним у <i>Лесковачком зборнику</i>	220–230

ТАМАРА СТЕФАНОВИЋ/АНА КАЖАНЕГРА-ВЕЛИЧКОВИЋ/ НЕДА НИКОЛИЋ,
Традиционални и савремени ставови о примени родно осетљивог и
родно неутралног језика у српском и енглеском језику 231–248

Прикази

ЖАРКО ЛЕКОВИЋ, Вриједно историографско и политиколошко дјело 251–253

РАДЕНКО ШЋЕКИЋ, Осврт на научни опус историчара др Жарка
Лековића 254–259

БУДИМИР АЛЕКСИЋ, Уз стогодишњицу Мојковачке битке 260–263

СПИРИДОН БУЛАТОВИЋ, Призив пуноће 264–265

СМИЉА ВЛАОВИЋ, Велики допринос проучавању Срба у Босни и
Херцеговини 266–274

In memoriam

БУДИМИР АЛЕКСИЋ, In memoriam: Проф. др Вукашин Баћовић (1943–
2021) 277–279

Архива

НОВАК РАЖНАТОВИЋ, Збјег народа српског око пламичка Светог Саве 283–287

СРПСКА БАШТИНА

Језик и књижевност

Радмило Маројевић
Љубомир Н. Милутиновић
Слађана Алексић
Росанда Брљовић
Дарјана Д. Севић
Жарко Б. Вељковић
Јелена Алексић / Миленка Кићовић
Радоса В. Шошкић

Раслојавање језика као предмет истраживања у *Облицима* Радована Кошутећа*

Сажетак: Намера нам је да у овом раду истражимо и установимо да ли су и у којој мери присутни социолингвистички аспекти раслојавања језика у диференцирању руског језичког материјала према српском у *Грамаици руског језика*. Књ. II, *Облице* Радована Кошутећа.

МА Драгана Д. Савин

Кључне речи: социолингвистика, раслојавање, Радован Кошутећ, граматика, руски језик.

Увод

Универзитет у Београду,
Филолошки факултет,
Београд

УДК 811.161.1'36

УДК 81:929Кошутећ Р.

*Радован Кошутећ*¹ (1866–1949) је наш најзначајнији слависта – русиста и полониста прве половине XX века, који је обележио рад Катедре за источне и западне словенске језике у Београду будући да је провео на њеном челу 45 година. Године 1895. добија намештење на Великој школи као лектор за руски, чешки и пољски језик и књижевност. Пет година касније

* У току магистарских студија на Филозофском факултету у Новом Саду, 2000. године, др Душанка Мирић је као предметни наставник предложила тему за учешће на студентском научном скупу у Русији: *Социолингвистички и прагматички аспекти у Грамаици Кошутећа*. У Иванову (Русија) 2002. је изишао рад (Социолингвистички аспект сопоставитељног метода в „Граматику руског језика“ Р. Кошутећа) као кратко саопштење са скупа у коауторству (Савин, Мирић), док цео рад није био завршен и публикован. Током докторских студија на Филолошком факултету у Београду (2016–2021), на основу првобитне теме је настављен истраживачки рад и у другим, свеобухватнијим оквирима, тема рада је преформулисана под менторским руководством академика Пипера, а сам рад завршен. Како је у раду коришћен методски поступак академика Милорада Радовановића (1947–2020), овај рад посвећујем сећању на нашег великог лингвисту.

¹ Рођен је 1866. у Руми, школовао се у Сремским Карловцима, Новом Саду, а студије словенских језика и књижевности уписује на Филозофском факултету у Бечу. Усавршава се у Прагу (2 семестра), Кракову (1 семестар), Лавову (3 семестра), потом једну годину у тадашњем Петрограду (Санкт Петербург), после чега се враћа у Беч да заврши студије. У више наврата проводи 3 године у Петрограду, осам месеци у Паризу, после чега се враћа у Београд где штампа прве радове.

draganasavin@gmail.com

бива изабран за почасног доктора филозофије на чувеном Јагелонском универзитету у Кракову за радове посвећене пољском језику. Десет година касније (1905) добија звање сталног доцента Београдског универзитета за језике и књижевности Источних и Западних Словена, ванредни професор постаје 1919, а редовни 1922. и у том звању бива пензионисан 1936. Иако у пензији Кошутећ² наставља да предаје руски као хонорарни редовни професор до јуна 1941. када га Комесарска влада разрешује те дужности. Живео је и радио у незахвално време, тешко за русистику, у прилог томе иде податак да је за 20 година између два светска рада руски језик дипломирало само 6 студената, у том периоду је руски језик најчешће био помоћни предмет а Кошутећ³ предавао углавном почетне курсеве, отуда и потреба да створи већи број дидактичног материјала⁴ у облику уџбеника, читанки и речника.

Његовом раду из русистике почаст је одала Академија наука СССР-а тако што га је изабрала за дописног члана 1928. у врло деликатним политичким временима, а годину касније постаје дописни члан Словенског института у Прагу. Остаје упамћен као врстан фонетичар и лексиколог, врло строг и захтеван испитивач.

О Радовану Кошутећу је код нас много писано⁵, будући да је он био маркантна појава домаће славистике прве половине XX века. *Славистички зборник* (књига 1, 1986) посвећен је у целисти великану домаће русистике и представља својеврсну прекретницу у изучавању дела Радована Кошутећа јер следећих 20 година као да јењава интересовање за истраживање његовог рада, а још увек недостаје и монографска обрада његовог славистичког рада. Излазак Славистичког зборника је пропраћен, по доброј славистичкој традицији, и двама приказима у Матичиним зборницима за славистику (Пипер, 1987) и за филологију и лингвистику (Кончаревић, 1987). Овом приликом ћемо се осврнути на приказ П. Пипера у коме аутор даје критички осврт на дело и значај Р. Кошутећа за домаћу славистику, скрећући

² Више о животном путу и прекретним догађајима у животу Радована Кошутећа видети у: Живановић Ђорђе. «Прекретне године Радована Кошутећа». *Славистички зборник* 1. *Радован Кошутећ и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 9–20; «Радован Кошутећ (1866–1949)». *Славистички зборник* 1. *Радован Кошутећ и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 123–125. Тарановски Кирил. „Радован Кошутећ (1866–1949)”. *Јужнословенски филолог* XVIII, 1–4. Београд (1949–1950): 512–517.

³ У Словенском семинару, где је био наставник и управник успео је да створи завидну библиотеку, коју су Немци спалили и уништили кад су почели да се повлаче на крају рата.

⁴ Његова најзначајнија дела су: *Грамајшка њољског језика* (1898), *Примери књижевног језика њољског* (1901), *Грамајшка руског језика II. Облици* (1914), *Примери књижевног језика руског I—3* (1910, 1911, 1920), монографија *Грамајшка руског језика. Гласови. А. Ојшћи део. Књижевни изговор* (1919). Објавио је и неколико збирки поезије. Библиографија издања Радована Кошутећа је пропраћена у библиографијама југословенске и српске лингвистичке русистике (Пипер 1984, 1990), (Кончаревић, Трнавац 2004).

⁵ Југословенски и српски слависти су објавили највише радова о Радовану Кошутећу, више него о било ком домаћем или страном научнику – русисти (Кончаревић, 2016: 358). Библиографски преглед прилога о Радовану Кошутећу, његовом доприносу домаћој славистици и расветљавању његове делатности се могу наћи за период од 1945. до 2000. у: Пипер 1984, 1990, Кончаревић, Трнавац 2004. Вићентић Биљана, Пипер Предраг 2006.

пажњу на главне црте његових дела, као што је нпр. спремност да се понесе са најтежим задацима и способношћу да их решава на најадекватнији начин (1987: 184). Пипер надаље истиче да је основна особина Кошутећевих радова њихова мотивисаност практичним потребама наставе (1987: 183), која је, можда условила то да Кошутећ своје опште погледе на језик и теоријска осмишљања готово да није шире образлагао, односно, као да се клонио теоријских анализа и синтеза за појаве које је врло прецизно описао (1987: 184–85). Аутор издваја да је Кошутећ имао изузетно знање материје којом се бави, умео је да запази у руском и оно што је промицало руским граматичарима а методолошка новина је представљала описивање савременог руског језика са освртима на ситуацију у српском и задржавањем дијахронијске перспективе (1987: 184).

Маројевић (1986: 31) истиче да Радован Кошутећ у домаћој славистици слови утемељивачем лингвистичке русистике, као посебне славистичке дисциплине, али не само да је ударио темеље научном проучавању руског језика у српскохрватској средини него је од самог почетка уздигао нашу русистику у сам врх ондашње славистичке науке о руском језику. Кончаревић (2010: 324) развија и прецизира идеју и сматра да је Кошутећ ударио темељ посебне научне дисциплине – методике наставе инословенских језика у укупности њених конституената.

После 20 година од *Зборника* појавило се неколико радова који подсећају на допринос Радована Кошутећа (Терзић 2006; Радошевић 2007; Борисенко-Свинарскаја 2007; 2008) или осветљавају до сада непознате, или мало познате, детаље из његовог научног рада: Савин, Мирић 2002, Кончаревић 2008; 2009, Ранковић 2010, да би свеобухватни преглед рецепције дела Радована Кошутећа нашли у: Кончаревић 2010. и Кончаревић 2016. Поред поменутих научних радова дело Радована Кошутећа је саставни део два доктората Радојчић 2016. и Павловић Шајтинац 2016, тема мастер рада Марковић 2019. и једног новог рада Дамљановић 2020.

Кошутећев приступ објашњењима граматичких правила

Кошутећ у објашњавањима граматичких правила руског језика увек има у виду свој, матерњи језик. Он даје, најчешће у напоменама, додацима или у разликама између српске и руске промене, конкретне податке и објашњења о сличностима, односно разликама између ових двају блискородних језика, како са дијахронијског тако и са синхронијског аспекта, што је методолошка новина у дидактичкој литератури свога доба. У прилог овој нашој тврдњи навешћемо више примера:

У мушких именица, које значе човека или животињу и које се мењају по првој врсти (слон), акузатив једине једнак је генитиву једине (иначе је као номинатив). Тако је то у руском и у српском језику, само што је у руском ова појава захватила и множину (Кошутећ: 2).

Разлике између српске и руске промене. Изузевши локатив, који се свршује на –е, јединина је иста као и у нашем језику; (...) Према том, код именица ове врсте Србин треба да памти само ном. и ген. мн. и изузетне случајеве (Кошутећ: 3).

Напомене. 1. Неке именице не поклапају се с нашим, тј. полуглас у руском заменио се је само у номинативу (акузативу), а у српском замена остаје кроз сву промену: дань дан – дня, дню, днем, дне, (...) (али срп. дан, дана...) (Кошутећ: 5).

Иначе, као и у нашем језику, ова именица [человек] допуњује множини именицом люди, која опет нема једине и мења се упр. по четвртој врсти (...) (Кошутећ: 18).

Додаци. 1. Руски језик воли деминутиве и речи од мила и служи се њима и тамо где их наш језик не би употребио (...) (Кошутећ: 51).

Разлике између српске и руске промене. 1. Множина од заменица ја и ти иста је као у нашем језику, разлика је само у инструменталу, који код нас (у књижевном језику) гласи: нама, вама (рус. нами, вами); у једнини једнаки су номинативи (Кошутећ: 55).

Напомена. Каткад што, као свеза, одговара нашем што: Он обрадовался, што ја пришел, обрадовао се што сам дошао. – Он глупо сделал, што ему не сказал, лудо је учинио што му није рекао (Кошутећ: 66).

Перфекат (прошло време) разликује се од српског тиме што у савременом руском језику нема веза као што је наша: сам, си, је, смо, сте, су, него је остао сам партицип, који се изводи наставцима -л, -ла, -ло (множ. -ли за сва три рода) и који, допуњен личним заменицама, сам по себи вреди као прошло време, ... (Кошутећ: 172).

Одношај између руског и српског. 1. Глаголској именици у руском не одговара увек сличан облик у нашем језику, било да је наш начин казивања друкчији, или зато што је већ у руском значење промењено (...) (Кошутећ: 191).

Напомена. Ако се пореди презент у српском и у руском, лако је уочити разлику између једног и другог језика. Српски облици (сем 3. л. мн.) постали су једначењем и сажимањем (...). Руски језик сачувао је првобитне, несажете облике (Кошутећ: 216).

Упамти: у руском нема глагола који би одговарао нашем: куповати купујем. То се руски каже: покупать покупаю (али срп. купити = рус. купить куплю) (Кошутећ: 228).

Напомена. И овде у перфекту нема никакве сличне везе, као наше: сам, си, је итд., дакле: ја делал радио сам, ја не делал, нисам радио, итд., исто у футуру ја сделаю, урадићу, ја не сделаю, нећу урадити, без карактеристичне одлике као што је наше ћу, ћеш, ће итд. (Кошутећ: 291).

Раслојавање језика

О социолингвистичким приступу раслојавању језика у *Облицима*, до сада није писано, нити истраживано. Објашњење за то ћемо потражити у неколико чињеница: *Облицу* су објављени 1914. а о социолингвистици, као посебној дисциплини, се говори скоро пола века касније. „Релација језик-друштво је тема социолингвистичких испитивања” (Ивић, М. 1994: 260). Социолингвистичка истраживања се темеље на уверењу да се језик испољава у различитим видовима, зависно од тога ко њиме говори, коме говори и зашто говори (Ивић, М. 1994: 262). Језик у употреби није хомоген

него „варира у инвентару, избору и употреби средстава којима потенцијално располаже” (Радовановић, 1979: 63). Из варирања, различите употребне могућности долази и до раслојавања језика. Односно „језик се раслојава зависно од тога какву улогу односно функцију у друштву и култури има, о каквој теми саопштава, ко њиме говори или пише, с ким, када га, где и у којој прилици, т.ј. ситуацији употребљава, с којим циљем итд.” (Радовановић, 1974: 63). У овом раду смо применили методологију М. Радовановића који издваја четири типа раслојавања: 1. функционално, 2. социјално, 3. индивидуално, и 4. територијално. Ова четири типа раслојавања смо покушали да идентификујемо у Кошутевој *Граматици*.

Анализирајући заступљеност социолингвистичких аспеката дошли смо до закључка да на корпусу од 292 стране текста *Граматики* највише има примера социолеката у објашњењима језичког материјала од стране самог аутора. У много мањем броју смо евидентирали примере територијалног раслојавања, односно његове прве појавне врсте – дијалекте, или нестандартне народне говоре, као и свега неколико примера функционалног раслојавања. Индивидуално раслојавање смо евидентирали као примере из књижевности, које Кошутећ обилато користи, цитирајући познате руске песнике и прозаисте, као илустрацију за наведена граматичка правила или одступања од њих.

Примери функционалног раслојавања:

Заменица *сей, сий, сие* долази само у архаичном говору и у канцеларијском језику, а у об. говору сачували су се само поједини падежи у неким обртима (Кошутећ: 63).

У живом говору она [заменица *таковой*] не долази, него је одлика званичног, пословног и научног језика, на пр. (...) – Искусство, как *таковое*, вечно уметност, као *таква*, *вечна* је (Кошутећ: 65).

Сложени облик од заменице *каков*, који се мења као *придеви пуног облика*, *гласи каковой, -вая, -вое* (...) и он је одлика канцеларијског језика, а у живом говору не долази, на пр.: *Имение оценено в 2000 (...) тысячи рублей, с каковой суммы и начнется торг* (Кошутећ: 67).

Додатак. (...) у канцеларијском пак стилу долазе и побочни падежи: *кого, коему, кои, коих* итд. (без номинатива једине). (Кошутећ: 70).

Напомене. 1. У научној, свечаној и званичној прози облици *более, менее, далее, долее* могу и иначе долазити место *больше, меньше, дальше, больше* (Кошутећ: 110).

(18) Напомене. 1. Адверб *будучи*: а) са значењем так как употребљава се већином у канцеларијском језику и преводи се различито... (Кошутећ: 250).

Код социолеката, као најбројније групе, приметили смо да се примери уводе често дихотомним паровима: у говору образованих људи, насупрот у простијем говору и њиховим варирањима, за први случај: у образованим круговима, жив говор образованих људи, говор образованих Московљана, у језику образованих људи, образован човек, образовани људи, у круговима образованих људи, а за други случај још у само једној варијанти: у простом говору. Примере социјалног раслојавања ћемо, због обима и учесталости

цитата, спецификовати по страницама а одређеним бројем примера ћемо се послужити као илустрацијама. Социолекте смо евидентирали на следећим страницама: 11, 15, 15/16, 16, 22, 23, 35, 35, 37, 41, 45, 45, 48, 50, 52, 58, 59, 60, 77, 79, 80, 83, 87, 87, 99, 100, 105, 115, 126, 127, 147, 148, 149, 150, 161, 163, 169, 171, 176, 218, 221, 234, 242, 256.

(19) Напомене. 2. Од официер у говору образованих људи чује се официеры, а у простијем говору: официера (Кошутих: 11).

(20) Напомене. 2. Именице деверь девер тј. мужевљи брат, и шурин шурак, не долазе у говору образ. људи који живе по градовима, место деверь говори се: брат мужа а место шурин – брат жены (Кошутих: 15/16).

(21) Напомене. 3. Именице сват нема у говору образ. људи (Кошутих: 16).

(22) Додатак. Преношење наставка –ов с тврдиx мушких именица на именице ове врсте куд и камо је веће у простом говору, где се чују и генитиви местов, делов, сердецов (у говору образ. људи увек: мест, дел, сердец) (Кошутих: 23).

(23) Напомене. 2. Под утицајем школских граматика, које истичу само прве облике, изговор звёзды превладао је чак и у говору образ. Московљана, у ком се доскора већином чуло звезды (Кошутих: 37).

(24) У једнини облици дитяти и дитятею својина су само књижевног језика и никако не долазе у живом говору образ. људи (и у писаца ови облици врло су ретки) (Кошутих: 45).

(25) Напомена. Она се употребљава [множина од ребёнок] у говору образ. људи са значењем: момци, дечаца (Кошутих: 45).

(26) Напомене. 1. Говор образ. људи строго се држи правила о немењању туђих речи споменутиx категорија, а простији говор мења их, ако су ушле у свакидашњу употребу (Кошутих: 48).

(27) Према том и од он, она, оно, за номинатив множине може бити само један облик за три рода: они, као што се доиста и чује у говору образованих људи (Кошутих: 58).

(28) У језику образ. људи има само: её и самоё (Кошутих: 59).

(29) Напомена. Завршеци -ый, -ий примљени су из црк.-сл. језика, па су продрли и у жив говор образ. људи (Кошутих: 77).

(30) (...) руски језик изгубио је у множини заменичке и сложене промене разликовања по родовима, тако да се за номинатив множине има само један облик, који се у говору образ. људи свршује или на –ые (-ие) или на -ый (-ии), и то за сва три рода (Кошутих: 83).

(31) У редовима образ. људи употреба присвојних придева жива је још само у интимном, породичном говору... Иначе, у говору образованих људи, присвојни придеви долазе све ређе, а одржавају се понајвише у народном говору и у књижевности, уколико она тачно бележи народни говор или уколико се поједини књижевници за њим поводе (Кошутих: 87).

(32) Напомене. 1. Поред облика на -ее [компаратив придева] у живом говору образованих људи (исто као и у народном говору) долазе и облици на -ей (Кошутих: 105).

(33) Напомена. Школска граматика строго се држи правила, а жив говор образ. људи донекле је упростио ову гломазну промену, и у већим бројним спојевима стотине, а каткад и десетице обично се не мењају (Кошуткић: 126).

(34) Ови облици држе се у књиж. језику, а у круговима образ. људи све се више говори: по скољко по стољко, по некољко (Кошуткић: 147).

(35) Додатака. Од некадашњег аориста сачували су се данас само облици: бы у коњуक्तिу и чу (од глагола чути) који данас вреди као узвик (у говору образ људи не долази) (Кошуткић: 148).

(36) (...) меко ть, тј. т', у 3 л. једн. долази у говору образ. људи и у књиж. језику само у естъ= јесте и вестъ= зна (Кошуткић: 149).

(37) Напомена. Адверб на -я, -а, изведен од свршених глагола, данас све више продире у књижевни језик, а преко њега поступно улази и у жив говор образ. људи, у ком се доскора чуо само у неким утврђеним обртима, на пр. делать что спустя рукава, (...) сидеть сложа руки (Кошуткић: 161).

(38) У говору образ. људи чује се овај адверб [садашњи адверб] на пр. у изреци: он живёт припеваючи, он живи без брига (Кошуткић: 163).

(39) У савременом разговорном језику образ. људи овај адверб [прошаста адверб] имају само свршени глаголи (исто као и у нас), и то прве групе, дакле они који га изводе наставцима –в или –вши (први је обичнији него други) (Кошуткић: 176).

(40) Напомене. 3. Према нар. говору каткад уз глагол долази у писаца облик ся тамо где га у говору образ. људи нема, и обрнуто: В старину над этим острились (об. острили), некад (у старо доба) с тим су терали спрдњу (Пушкин) (Кошуткић: 256).

Индивидуално раслојавање, односно примере из књижевних дела руских песника и прозаиста ћемо, због обима и учесталости цитата, спецификовати по страницама: 21/22, 38, 48, 58/59, 77/78, 80/81, 83, 95, 105/106, 110, 161, 162, 171/172, 202, 255/256 и 288. Кошуткић је у своју Граматику унео цитате Пушкина, Грибоједова, Љермонтова, Тјутчева, Њекарасова, Фета, Полонског, Гогоља, Тургенјева, А. К. Толстоја, Достојевског, Гончарова, Шчедрина, Сологуба, Григоровича, Л. Толстоја, Кољцова и Крилова. Цитати, као илустрација граматичких правила или одступања од њих су понекад инкорпорирани у сам текст Граматике, понекад се налазе у специјалним деловима насловљеним напомена/напомене, додаци или чак у фуснотама. Кошуткић најчешће бележи примере песника, будући да је и сам писао поезију, међу којима је на првом месту, свакако, Пушкин, а само у неколико наврата срећемо и пасаже прозних текстова. Наводимо неколико примера:

(41) У Пушкина: Нам поднесли кофею, донесоше нам кафу (почастише нас кафом)... У Гогоља: Господин выкушал чашку кофею, господин попи шољу кафе (Кошуткић: 48).

(42) у Тјутчева: Пускай в душевной глубине/ и всходят, зайдут оне (чувства и мечты) нека се у дубини твоје душе рађају (осећања и снови) и нека тамо угину... (Кошуткић: 58).

(43) у Крилова: И сбегаючи хозяйский дом, здесь под забором сплю (об. обегая), и чувајући газдину кућу, спавам овде под плотом. – Но, так-как,

живучи, я был здоровьем слаб, али како сам био злаба здравља, док сам био у животу (Кошутећ: 162).

(44) Овакви облици на –в, –вши одлика су живог говора; они долазе и у писаца, на пр. у Пушкина: Заперев лавку, он... Затворивши дућан, он... у Достојевског: Заперев сначала двери, затворивши прво врата; у Л. Толстоја: Оперев руки на колени, наслонивши руке на колена; у Гончарова: Подперев бока руками, подбочивши се; у Полонског: Глаза потеряв, протрљавши рукама (Кошутећ: 202).

Као врсни познавалац руског језика, Кошутећ често у Граматици користи примере у којима истиче територијалну распрострањеност неке граматичке појаве. Илустративни примери територијалног раслојавања:

(45) и многе збирне именице средњег рода (...), као: листье лишће коље (поред кољѐ, у сев. рус. говорима) коље, (...), изгубивши једину у говору образованих људи, прешле су овамо са завршетком -я (листья, колья, сучья) и данас вреде као множина од именица лист, кол, сук, итд. (Кошутећ: 15).

(46) Као што знамо, некад су ово [именице средњег рода на –ья] биле збирне именице с номинативом на –ье (...), које су се мењале само у једнини. Народни језик (сев.-рус. говори) сачувао их је у том облику: перье перје, крылѐ крила (збирно), итд., а језик образ. људи пренео их је у множину, у групу именица типа братья, братьев (Кошутећ: 26).

(47) Од Евгений чује се и: Еня (јужно провинц.), а од Георгий и Егор – Гоша (провинц.), од Павел у простијем говору има и: Паня, а од Александра – Саня (Кошутећ: 51).

(48) Тако на пр. у народним говорима: на босу ногу, долгу ночь (у об. говору рекло би се: на босую ногу, долгую ночь) (Кошутећ: 95).

(49) У рукописима крајем XIII века [наставка за 3. лице једине презента], у сев.-руском, јавља се –тъ, и тврдо -т данас је одлика северних руских и једног дела јужних руских говора, затим књижевног језика и говора образ. људи (Кошутећ: 150).

(50) Меко -т', исто као и у 3 л. једине, доцније је отврдло, задржавши се само у неким јуж.-руским и у неким украјинским говорима: идуць, плетуть, несуть, итд., а у белоруском језику је прешло у меко ц (ц'): идуць итд. (Кошутећ: 150–151).

(51) Ови облици сачували су се у савременим руским говорима (взѐвши узевши); мимо то, завршетак -м (-мши) почео се сматрати као наставак за прошаста адверб, па се у дијалектима генералисао и потиснуо је облике -в, -вши; отуд у нар. говорима: заплакамши (...) место заплакавши (Кошутећ: 181).

(52) Додатак. Као обуць иде и дуть ду(ва)ти. Некад се овај глагол мењао као глаголи прве врсте с основом на –н, –м (дуть, ...) па је доцније основа дузиз инфинитивних облика (...) продрла и у презентске облике, и некадашња промена дму дмешь (овако је сада у белоруском и дијалекатски у руском) заменила се променом: дую дуешь дует дую дуете дуют (Кошутећ: 211).

Закључак

Анализа социолингвистичких аспеката на материјалу Граматике доводи до следећег закључка: већина примера појаве социолингвистичког приступа тумачењу руског језика самог аутора односи се на социјално раслојавање у руском језику (социолект), док су примери тумачења других врста језичких раслојавања много ређи и користе се за преношење додатних лингвокултуролошких информација.

О релативно широкој примени овог приступа од стране Р. Кошутећа говоре и, у недостатку дефинисане терминологије, спојеве који се често сусрећу у случајевима када се наводе различити примери социолеката попут: „у говору образованих људи” („у језику образованих кругова,” „у живом говору образованих људи”, „говор образованих Московљана” и тако даље) или у простом говору” („у простијем говору”) и тако даље. Велика Кошутећева ерудиција и одлично знање руског и других источнословенских језика ће утицати и на честу употребу примера у коме се описују граматичке појаве својствене појединим руским дијалектима или чак садашњим савременим источнословенским језицима – украјинском и белоруском. Док ће честе илустрације из руске књижевности сведочити о актуелности изабраних граматичких примера и језичких појава.

Наш еминентни русиста, Радован Кошутећ, је у своју *Грамајику* (1914) уносио приступе, који ће скоро 50 година касније, бити у фокусу нове језичке дисциплине – социолингвистике.

КОРПУС:

Кошутећ Радован. *Грамајика руског језика II, Облици*. Београд, 1965.

Литература:

- Борисенко-Свинарскаја Вера. „Вклад Радована Кошутећа в развитие московской фонологической школы.” *Славистика* 11. Београд (2007): стр. 13–19.
- Борисенко-Свинарскаја Вера. „Парадигматический характер *Грамајики руског језика* Радована Кошутећа.” *Славистика* 12. Београд (2008): стр. 43–48.
- Вићентић Биљана, Пипер Предраг. *Библиографија српске лингвистичке русистике* (1991–2000). Нови Сад: Матица српска, 2006.
- Дамљановић Дара. „Писма из Петрограда Радована Кошутећа”. *Славистика* 24, св. 2 (2020): 175–196.
- Живановић Ђорђе. „Прекретне године Радована Кошутећа”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутећ и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 9–20.
- Живановић Ђорђе. „Радован Кошутећ (1866–1949)”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутећ и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 123–125.
- Ивић Милка. *Правци у лингвистици*. Београд: Словограф, 1994.
- Кончаревић Ксенија. „Радован Кошутећ и развој југословенске славистике”. Приказ [У:] *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику XXX* (1987): 186–190.
- Кончаревић Ксенија, Трнавац Радослава. *Библиографија југословенске лингвистичке русистике* (1986–1991). Нови Сад: Матица српска, 2004.

- Кончаревић Ксенија. „Непознати документи о универзитетској делатности Радована Кошутића”. *Славистика* 12. Београд (2008): стр. 389–402.
- Кончаревић Ксенија. „Делатност Радована Кошутића на Православном богословском факултету Универзитета у Београду”. [У зб.:] Б. Шијаковић (прир.), *Српско богословље у XX веку – истраживачки проблеми и резултати* 4. Изд. Православни богословски факултет, Београд (2009): стр. 91–103.
- Кончаревић Ксенија. „Рецепција дела Радована Кошутића у послератној русистичкој лингводидактици код Срба -о шездесетогодишњици смрти-”. *Славистика* XIV. Београд (2010): стр. 322–335.
- Кончаревић Ксенија. „Рецепција дела Радована Кошутића у новијој русистичкој лингводидактици (О стопедесетогодишњици рођења)”. *Славистика* XX (2016): стр. 358–364.
- Маројевић Радмило. „Радован Кошутић и развој југословенске лингвистичке русистике”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 31–46;
- Марковић Растислав. *Грамаџика руског језика и Руско-српски речник Радована Кошутића и њихово место у историји наше руске језика код нас: са библиографским регистром речника и грамаџика руског језика издајих у Србији*. Београд, 2019.
- Павловић-Шајтинац Маја. *Лексикографија школских речника руског језика у српској и хрватској говорној и социокултурној средини*. Докторска дисертација. Београд, 2016.
- Пипер Предраг. *Библиографија југословенске лингвистичке русистике* (1945–1975). Нови Сад: Матица српска, 1984.
- Пипер Предраг. „Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике”. Приказ [У:] *Зборник Матице српске за славистику*, број 33, (1987): стр. 183–185.
- Пипер Предраг. *Библиографија југословенске лингвистичке русистике* (1976–1985). Нови Сад: Матица српска, 1990.
- Радовановић Милорад. *Социолингвистика*. Београд: БИГЗ, 1979.
- Радојчић Ружица. *Стируктурно-садржинске и функционалне карактеристике дидактичких грамаџика руског језика у инословенској (српској и хрватској) говорној средини*. Докторска дисертација. Београд, 2016.
- Радошевић Наталија. „Место Кошутићеве школе у развоју српске славистике”. [У:] Станковић. Б. (уред.). *Сто година славистике у Србији (1877–1977)*. Зборник реферата издат 30 година касније. Београд (2007): стр. 59–66.
- Ранковић Зоран. „Предавачи Црквенословенског језика на Богословском факултету до Другог светског рата”. Шијаковић Б. (ур.). *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*. Књ. 7. Београд, Православни богословски факултет, 2010: 73–81.
- Савин Драгана, Мирић Душанка. „Социолингвистички аспект сопоставитељног метода в ‘Грамматике русского языка’ Р. Кошутича”. *Русский язык на рубеже тысячелетий. Материалы международной студенческой конференции*, 20–21 ноября 2001 г. Иваново (2002): 118.
- Тарановски Кирил. „Радован Кошутић (1866–1949)”. *Јужнословенски филолог* XVIII, 1–4. Београд (1949–1950): 512–517.
- Терзић Богдан. „Културолошки аспект Кошутићевих Писама из Петрограда (поводом 140-годишњице рођења Р. Кошутића)”. *Славистика* 10. Београд (2006): стр. 25–31.

Прилог 1.

Селективна библиографија о Радовану Кошутићу у домаћој и доступној страниј периодици (радови посвећени његовом животу и делу)

- Борисенко-Свинарскаја Вера. „Вклад Радована Кошутича в развитие московской фонологической школы”. *Славистика* 11. Београд (2007): стр. 13–19.
- Борисенко-Свинарскаја Вера. „Парадигматический характер ‘Грамматики русского языка’ Радована Кошутича”. *Славистика* 12. Београд (2008): стр. 43–48.
- Буњак Петар. „О ‘засебном’ издању Кошутичевог Польско-српског речника”. *Славистика*, књига 2 (1998): стр. 259–262.
- Дабих Богдан Л. „Грамматичка терминологија Радована Кошутича”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутич и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 113–122.
- Дабих Богдан Л. „Кошутичева презентација Пушкинове поезије у *Руским примерима*”. *Славистика* књ. 3. Београд (1999): стр. 60–67.
- Дамљановић Дара. „Писма из Петрограда Радована Кошутича”. *Славистика* 24, св. 2 (2020): 175–196.
- Ђуровић Димитрије. „Радован Кошутич: Сан мале Виде” [Приказ]. - *Воља*, 2/5, 3/ (1928): 358–363.
- Ђуровић Димитрије. „Радован Кошутич: Гором и пољем. Београд, 1931, стр. 106”. [Приказ]. - *Народна одбрана*, 1-2, 6/(1931): 31–32.
- Живановић Ђорђе. „Досад непознат универзитетски пољски приручник Радована Кошутича”. *Зборник Мајнице српске за славистику* број 25 (1982): стр. 171–181.
- Живановић Ђорђе. „Прекретне године Радована Кошутича”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутич и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 9–20.
- Живановић Ђорђе. „Радован Кошутич (1866–1949)”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутич и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 123–125.
- Живанович Джордџе. „Значење Радована Кошутича для развития славяноведения у сербов”. X међународен конгрес на славистите: Резюме на докладите – Софија: Издателство на Българската академия на науките, (1988): 639.
- Јовановић Гордана. „Полонистичке студије у Србији и Грамматика пољског језика Радована Кошутича”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутич и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 105–112.
- Јовин Верица. „Радован Кошутич као лексикограф”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутич и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 91–96.
- К. „Радован Кошутич: Христос и жена, Београд 1933”. *Лейојис Мајнице српске* 107, књ. 335, св. 3 (1933): 245–246.
- Кашанин Милан. „Радован Кошутич: Земља бола”. *Лейојис Мајнице српске* 44, књ. 115 (1929): стр. 303, приказ књиге.
- Константиновић Радомир. „Радован Кошутич” [у] *Биће и језик: у искуству јесника српске културе двадесетог века*. Књ 4 (1983): 205–236.
- Кончаревић Ксенија. „Непознати документи о универзитетској делатности Радована Кошутича”. *Славистика* 12. Београд (2008): стр. 389–402.
- Кончаревић Ксенија. „Делатност Радована Кошутича на Православном богословском факултету Универзитета у Београду”. [У зб.:] Б. Шијаковић (прир.),

- Српско богословље у XX веку – истраживачки проблеми и резултати* 4. Изд. Православни богословски факултет, Београд (2009): стр. 91–103.
- Кончаревић Ксенија. „Рецепција дела Радована Кошутића у послератној русистичкој лингводидактици код Срба -о шездесетогодишњици смрти-“. *Славистика XIV*. Београд (2010): стр. 322–335.
- Кончаревић Ксенија. „Рецепција дела Радована Кошутића у новијој русистичкој лингводидактици: о стопедесетогодишњици рођења“. *Славистика XX*. Београд (2016): стр. 358–386.
- Кошутић Владета. „Кошутићева оцена преводилачког рада Јована Максимовића“. *Зборник за славистику* 4. Нови Сад (1973): стр. 119–135.
- Лалић Радован. „О Кошутићевом методу учења руског језика код нас“. *Живи језици* 1–4. Београд (1966): стр. 1–10.
- Лалић Радован. „О фонетици руског језика Радована Кошутића.“ [У:] Р. Кошутић, *Грамаџика руског језика: I: Фонетика*. Београд (1969): стр. 5–8.
- М: „Радован Кошутић: Иде млади мај!...“ [Приказ]. *Летопис Матице српске* 106, 332, 1–3 (април-мај-јун), (1932): 230–231.
- Марковић Растислав. *Грамаџика руског језика и Руско-српски речник Радована Кошутића и њихово место у историји руског језика код нас: са библиографским регистром речника и грамаџика руског језика издањих у Србији*. Мастер рад. Београд, 2019.
- Маројевић Радмила. „Уводна реч“. *Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 7.
- Маројевић Радмила. „Радован Кошутић и развој југословенске лингвистичке русистике“. *Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 31–46.
- Милинковић Љубо. „Лексикографски рад Радована Кошутића и савремени руско-српскохрватски школски речници“. *Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 85–91.
- Николић Вера. „Радован Кошутић као коментатор руских текстова (‘Напомене’ – друга књига ‘Руских примера’)“. *Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 77–84.
- Павловић Миодраг. „Змија и ерос у поезији Радована Кошутића“. *Летопис Матице српске* јул-август (1977): 13–25.
- Пандуровић Сима. *Радован Кошутић: савремена књижевна студија од С. Пандуровића*. Београд, 1936.
- Петковић Новица. „Кошутићево тумачење ритма српског стиха у поређењу с руским“. *Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 47–62.
- Пипер Предраг. „Славистички зборник 1. Радован Кошутић и развој југословенске славистике“. Приказ [У:] Зборник Матице српске за славистику, број 33, (1987) стр. 183–185.
- Пипер Предраг. „Радован Кошутић: утемљивач српске филолошке русистике. Радован Кошутич: основоположник сербској филологическој русистики“. *Српско-руски круг: књижевно-уметнички алманах = Сербско-руски круг: литературно-художественни алманах 2016/2017*. Москва: Вахазар; Београд: Интерпрес, 2016: 286–293.
- Радошевић Наталија. „Радован Кошутић и нека савремена лингвистичка схватања“. *Живи језици* 1–4. Београд (1966): стр. 10–14.

- Радошевић Наталија. „Место Кошутине школе у развоју српске славистике”. [У:] Станковић. Б. (уред.). *Сједм година славистике у Србији (1877–1977)*. Зборник реферата издат 30 година касније. Београд (2007): стр. 59–66.
- Савин Драгана, Мирић Душанка. „Социолингвистички аспект сопоставитељног метода у ‘Граматици руског језика’ Р. Кошутича”. *Руски језик на рубезе хиљадалетия. Мајеријали међународној студентској конференцији, 20–21 новембра 2001 г. Иваново (2002)*: 118.
- Сибиновић Миодраг. „Кошутинев допринос развоју наше теоријске мисли о превођењу”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутинић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 63–68.
- Станковић Богољуб. „Елементи синтаксе у Примерима књижевног језика руског професора Радована Кошутича”. *Анали Филолошког факултета*. Београд (1976): стр. 593–618.
- Станкович Б, Чернявская Т. Н. „Из историје лингвострановедског приступа к предавању руског језика”. *Руски језик за рубезом* 6 (1978): 78–82.
- Станкович Богољуб. „Сопоставитељни приступ к проблему сочетаемости у трудама професора Радована Кошутича”. [В сб.:] А. Менац (ред.), *Вопроси методологије и методике описанија руског језика у сивој савези с родним*. Zagreb (1985): стр. 109–113.
- Станковић Богољуб. „Основна Кошутинева полазишта у области методике наставе инословенског језика у српској средини”. [У зб.] *Сједм година њолонистике у Србији*. Београд (1996): 39–43.
- Стојнић Мила. „Критеријуми за одабир и тумачење књижевних текстова у Кошутиневим Примерима”. *Славистички зборник 1. Радован Кошутинић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 69–76.
- В. С.-3 [Стојановић Зоровавел, Владан]. „Радован Кошутин: Песник и смрт. Београд, 1927”. *Летопис Мајнице српске* 102, књ. 315, св. 1 (јан 1928): 144–145.
- Суботин Стојан. *Писма Радована Кошутинића Елизи Ожешковој*. Београд, 1968.
- Тарановски Кирил. „Радован Кошутин (1866–1949)”. *Јужнословенски филолог* XVIII, 1–4. Београд (1949–1950): 512–517.
- Тарановски Кирил. „О тонској метрици проф. Кошутича”. *Јужнословенски филолог* XVIII, 1–4. Београд (1949–1950): 173–196.
- Терзић Богдан. „Ненадмашно дело Радована Кошутича: Скуп слависта Србије посвећен животу и раду нашег најбољег познаваоца руског и пољског језика”. – *Борба*, XXXI, 30, (1966): 7.
- Терзић Богдан. „Уз ово издање”. [У:] Р. Кошутин, *Грамајика руског језика: II: Облици*. Београд: Научна књига. 3. издање (1969): стр. III–XIX.
- Терзић Богдан. „Уз ово издање”. [У:] Р. Кошутин, *Грамајика руског језика: II: Облици*. Београд: Научна књига. 3. издање [фототипско] (1971): стр. III–XIX.
- Терзић Богдан. „Уз ово издање”. [У:] Р. Кошутин, *Грамајика руског језика: II: Облици*. 4. издање. Београд: Филолошки факултет, 1984, V–XIX.
- Терзић Богдан. „Вклад професора Р. Кошутича у истраживање интерференције при изученију руског језика говоранима на сербохрватском језику”. [В сб.:] *Лингвистичке основе и методичке проблеме интерференције при изученију руског језика славјанима*. Материјали међународног симпозијума, састојавшег се у априлу 1971 г. у Велико Тврново. Наука и искуство, Софија (1973): стр. 58–62. (прештампау у: Терзић Богдан. *Руско-српске језичке паралеле*. Београд: Славистичко друштво Србије (1999): стр. 41–46.

- Терзић Богдан. „Лингвистические основы сопоставительного метода профессора Радована Кошутича”. *Русский язык* 5-6, София, (1969): 73–79; *Русский язык за рубежом* 1. Москва (1972): 65–66. (прештампано [у]): Терзић Богдан. *Руско-српске језичке њаралеле*. Београд: Славистичко друштво Србије (1999): стр. 33–40.
- Терзић Богдан. „Савременици о Кошутићу као русисти”. *Славистички зборник* 1. *Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 21–30 (прештампано у: Терзић Богдан. *Руско-српске језичке њаралеле*. Београд: Славистичко друштво Србије (1999): стр. 283–294.
- Терзић Богдан. *Руско-српске језичке њаралеле*. Београд: Славистичко друштво Србије, 1999.
- Терзић Богдан. „Културолошки аспект Кошутићевих Писама из Петрограда (поводом 140-годишњице рођења Р. Кошутића)”. *Славистика* 10. Београд (2006): стр. 25–31.
- Х. „Сан мале Виде, Београд, 1928”. *Лейопис Мајице српске* 102, књ. 318, св. 1 (окт 1928): 157.
- Чампар Драгован. „Кошутићеви елементи творбе речи”. *Славистички зборник* 1. *Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд (1986): стр. 97–104.

Латиница:

- COBISS.RS <http://www.vbs.rs/cobiss/index-sc.html>, приступљено 17. маја 2021.
- Jakopin Franc. „Radovan Košutić in Rajko Nahtigal – eminentna južnoslovenska rusista”. [У:] Станковић, Б. (уред.). *Сво година славистике у Србији (1877–1977)*. Зборник реферата издат 30 година касније. Београд (2007): стр. 59–66.
- Todorović Miljan. „Košutićev metod učenja ruskog jezika – preteča kontrastivne analize” *Godišnjak Saveza društava za primenjenu lingvistiku Jugoslavije* број 7–8. Београд (1983–1984): стр. 667–671.
- Todorović Miljan. „Kuzmičev pristup učenju stranih jezika u poređenju sa Košutićevim metodom”. *Sarajevski slavistički dani* 1. Сарајево (1985): стр. 69–77. (прештампано и у: *Škola danas* 1–2. Mostar (1985): стр. 89–93.

Драгана Савин

РАСЛОЕНИЕ ЯЗЫКА КАК ПРЕДМЕТ ИССЛЕДОВАНИЯ В ГРАММАТИКЕ РАДОВАНА КОШУТИЧА

Резюме

В данной работе рассматривается присутствие и объем проявлений социолингвистического аспекта раслоений языка в сопоставлении русского языкового материала к сербскому в первой университетской грамматике русского языка в Сербии Радована Кошутича (1866–1949), известного сербского лингвиста и слависта.

Ключевые слова: социолингвистика, раслоение языка, Радован Кошутич, грамматика, русский язык.